

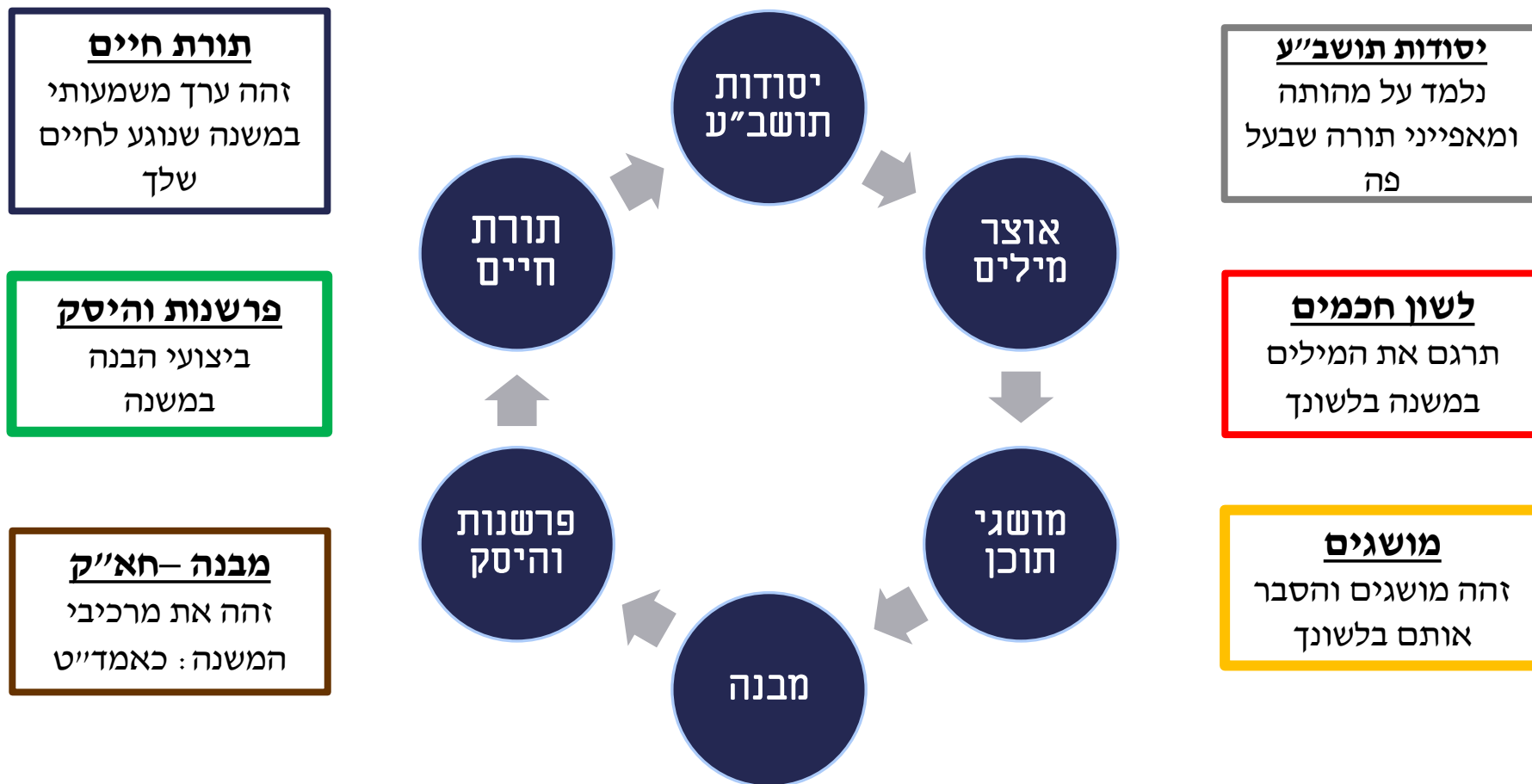

נושא ח כבודו של אדם

אלאסוף שובל

איך נלמד נכון?

תלמיד יקר לפני שאנחנו צוללים לעולמם של התנאים
הקפד על ניתוח המשנה לפי 6 ביצועי הבנה שלפניך!

תלמידים יקרים!

בנושא שלפנינו נעסוק במשניות מ'סדר נזיקין', מתוך מסכת אבות (פרק ג משנה יד, פרק ב משניות י-יב, פרק ג משניות יא-יב) ובמשנה ממסכת סנהדרין (פרק ד משנה ה) העוסקת בכבושו של אדם.

- לפני שנתחיל את הלימוד
- ✓ מה אומרת לך המילה 'כבוד'?
- ✓ למי יש לך הכי הרבה 'כבוד'?
- ✓ שתף בסיפור על 'כבוד'?

סרטון פתיחה לדיון

כבוד לאבא – "הוי קל לראש" משנה אבות ג'יב

<https://www.youtube.com/watch?v=1xxvxX4pjh4&list=PLD3sfRQdHOgg2DsW8P4lR6oNPL11-xzRr>

תן לי יד – יהי כבוד חברך חביב עליך כשלק

<https://www.youtube.com/watch?v=ltoWr33SW1Y>

פתיחה

איסור פגיעה

לתת כבוד

בראשית פרק ט פסוק ו

שֹׁפֵךְ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ
יִשְׁפֹּךְ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה
אֶת הָאָדָם :

בראשית פרק א פסוק כז

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם
בְּצַלְמוֹ בְּצַלֵּם אֱלֹהִים בָּרָא
אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם :

פתיחה

לייקר את
החבר

מדרש בראשית רבה, פרשה כד, אות ז

רבי עקיבא אומר: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח),

זה כלל גדול בתורה. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה

חבירי עמי הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי.

אמר רבי תנחומא: אם עשית כן דע למי אתה מבזה,

"בדמות אלהים עשה אותו" (בראשית ה, א).

פתיחה

ענישה
דרך כבוד

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כד הלכה י

כל אלו הדברים [=עונשים שונים שהדיין גוזר] לפי מה שיראה
הדיין שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה. ובכל יהיו מעשיו לשם
שמים ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו... כל שכן כבוד בני
אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת שיהיה זהיר שלא
יהרס כבודם, אלא להוסיף בכבוד המקום בלבד.

מסכת אבות פרק ג משנה יד

הוא הִיָּה אוֹמֵר,

חֲבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצַלֵּם.

חֲבִיב יִתְרָה נֹדֶעֶת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצַלֵּם,

שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט) כִּי בְּצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם.

הרב מאיר שמחה מדווינסקי משך חכמה, בראשית א, כו

הצלם האלקי הוא הבחירה החופשית בלי טבע מכריח, רק מרצון ושכל חפשי... נעשה אדם בצלמנו", פירוש, שהתורה מדברת בלשון בני אדם, שאמר נניח מקום לבחירת האדם שלא יהא מוכרח במפעליו [=שלא יהיה חייב לעשות פעולות ללא שליטה] ומחויב במחשבותיו, ויהיה בחירי חפשי לעשות טוב או רע כאשר יחפוץ נפשו, ויוכל לעשות דברים נגד מזגי טבעו, ונגד הישר בעיני ה'.

מסכת אבות פרק ב משנה י

רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אֹמֵר :

יְהִי כְבוֹד חֲבֵרָךְ חֲבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ

הרב שמואל די אוזינא

מדרש שמואל אבות ב, יב

ואפשר לי לומר שהכוונה

כי בהיות כי כבוד שמכבדין את האדם נמשך לו ממה שהוא מכבד את אחרים, וכעניין שאמרו "איזהו מכובד המכבד את הבריות" (אבות ד, א), אם כן צריך לך שיהיה כבוד חברך חביב עליך כשלך. **כי כבוד חברך הוא כבוד עצמך, כיון שהוא סיבה לכבוד עצמך.**

אי נמי [או גם] ציווה לאדם, שאם תראה שום אדם נוגע בכבוד חברך ומחרפו ומגדפו "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" ולא תשתוק. רק תעמוד כנגדו ותתקוטט עמו על אשר נגע בכבוד חברך. **וכמו שאם היה נוגע בכבודך היית עומד כנגדו ומתקוטט עמו לפי שנגע בכבודך, וכבודך חביב עליך, כן יהיה כבוד חברך חביב עליך כשלך.**

מסכת אבות פרק ב משנה יא

רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֹמֵר :

עַיִן הָרָע, וַיַּצַּר הָרָע, וְשִׁנְאָת הַבְּרִיּוֹת,

מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם

ר' עובדיה מברטנורא

מסכת אבות פרק ב משנה יא

"ושנאת הבריות" - שנאת חנם.

ורמב"ם פירש, שמואס חברת הבריות ואוהב

לישב יחידי. ואני שמעתי, אדם קשה שמביא

עליו שנאת הבריות וגורם שהכל שונאים אותו.

מסכת אבות פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר :

יְהִי מָמוֹן חֲבֵרָךְ חֲבִיב עֲלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ

הרב שמעון בן צמח דוראן

מגן אבות, אבות פרק במשנה יב

”יהי ממון חברך חביב עליך כשלך” ,

אינו צריך להזהיר שלא יגזלנו ולא יזיקנו ולא שיציל
ממונו בממון חברו. שכל אלו הדברים אסורין הן מן
התורה ... אבל בא להזהיר שיחמול על ממון חברו כאשר
יחמול על ממונו שלא יאבד, ואם אבד צריך להשיבו אליו
כאשר היה עושה אילו היה ממונו. וזה מדרכי החסידות
שלא יראה הפרש בין ממון חברו לממונו.

מסכת אבות פרק ג משנה יא

רַבִּי אֶלְעָזָר הַמוֹדְעִי אוֹמֵר :
הַמְחִיל אֶת הַקִּדְּשִׁים, וְהַמְבִּיָּא אֶת הַמוֹעֲדוֹת,
וְהַמְלַבֵּין פָּנֵי חֲבֵירוֹ בְּרַבִּים,
וְהַמְפִּיר בְּרִיתוֹ שֶׁל אֲבִרָהֶם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם,
וְהַמְגַלָּה פָּנִים בַּתּוֹרָה שְׁלֹא כַהֲלָכָה,
אֶף עַל פִּי שֵׁשׁ בִּידוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים,
אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא

תלמוד בבלי

מסכת ברכות דף מג עמוד ב

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי :

נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש, ואל ילבין פני

חברו ברבים. **מנלן?** מתמר, שנאמר: "וַיֹּאמֶר יְהוָה הוֹצִיאוּהָ

וְתִשְׂרֶף. הוּא מוֹצֵאת וְהִיא שְׂלָחָה אֶל חֲמִיָּה לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר

אֵלֶּה לוֹ אֲנֹכִי הָרָה וְתֹאמַר הֶכֶּר נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים

וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה".

הראי"ה קוק

עין אי"ה, ברכות חלק ב, עמוד 27

ראוי לאדם שיכיר כי ערך החיים עומדים בעצמם רק בהיותם מחוברים עם רגש הכבוד האנושי, אבל כשיתלוה עמם אבדן הכבוד האנושי אינו נחשב לחיים אנושיים... על כן נח לו לאדם לאבד חיו הגשמיים הגופניים, ואפילו באופן משונה והפוך מכל כבוד לשעתו, ולא ילבין פני חבירו ברבים, שמאפיל את כבוד חיי חבירו לעתיד בעב [ענן] שאינו נמחק, שהרבים רישומם חזק מאד, ובנפול כבוד חבירו ברבים כבר הוא אובד מדרגתו וערך חיו. על כן מפאת הציור המוסרי הראוי לאיש שלם המכיר את ערך החיים, ראוי שיהי' נח לו אבדת גופו מאבדת כבוד חיו של חבירו, שהיא מיתה מגונה נמשכת.

מסכת אבות פרק ג משנה יב

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר :
הָיוּ קָל לְרֹאשׁ,
וְנוֹחַ לְתַשְׁחָרֶת,
וְהָיוּ מְקַבְּלִים אֶת כָּל הָאָדָם בְּשִׂמְחָה.

הרב מנחם מנדל שניאורסון, האדמו"ר מלובביץ' פירוש לפרקי אבות, אבות ג, יב

ענין זה שייך לרבי ישמעאל שהיה כהן, ויש אומרים שהיה כהן גדול. לכן הוא מלמדנו שגם אדם שהוא בעל דרגה נעלית בעבודת ה' צריך להתייחס בביטול ובענווה כלפי כל אדם, זקן וצעיר. אולם יתכן שכלפי חוץ יכבד אותם, אך בליבו פנימה יחשוב את עצמו לגדול מהם. לכן מסיים: "והוי מקבל את כל האדם בשמחה". – יש לקבל כל אדם, בין ה'ראש' ובין ה'תשחורת' בשמחה פנימית. הענווה והביטול לא יהיו מן השפה ולחוץ, אלא יחדרו לפנימיותו. וגם עניין זה שייך במיוחד לרבי ישמעאל, שהיה מזרע אהרון הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום.

מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

כִּיצַד מְאַיְמִין אֶת הָעֵדִים עַל יְעָדֵי נִפְשׁוֹת?
הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְמִין עָלֵיהֶן.
שָׁמָּה תֹאמְרוּ מֵאֲמָד, וּמִשְׁמוּעָה,
עַד מִפִּי יַעֲד וּמִפִּי אָדָם נֶאֱמָן שְׁמַעְנוּ,
אוֹ שָׁמָּה אֵי אַתֶּם יוֹדְעִין שְׁסוּפֵנוּ לְבִדָּק
אֶתְכֶם בְּדִרְיָשָׁה וּבַחֲקִירָה.

המשך מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

הוּוּ יוֹדְעִין שְׁלֹא כְּדִינֵי מְמוֹנוֹת דִּינֵי נֶפְשׁוֹת.
דִּינֵי מְמוֹנוֹת, אָדָם נוֹתֵן מָמוֹן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ.
דִּינֵי נֶפְשׁוֹת, דָּמוֹ וְדָם זִרְעִיּוֹתָיו תְּלוּיִין בּוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם,
שָׁכֵן מְצִינּוֹ בְּקִין שֶׁהָרֵג אֶת אָחִיו,
שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ד) דָּמִי אָחִיךָ צֹעֲקִים,
אֵינוֹ אוֹמֵר דָּם אָחִיךָ אֶלָּא דָּמִי אָחִיךָ,
דָּמוֹ וְדָם זִרְעִיּוֹתָיו.
דָּבָר אַחֵר, דָּמִי אָחִיךָ, שֶׁהָיָה דָּמוֹ מְשֻׁלָּךְ עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים.

המשך מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם יְחִידִי, לְלַמֶּדֶךָ, שְׁכָל
הַמַּאֲבֵד נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, מַעֲלָה עָלָיו
הַכֶּתוּב כָּאֵלוֹ אֲבֵד עוֹלָם מָלֵא. וְכָל הַמְּקַיִם
נֶפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל, מַעֲלָה עָלָיו הַכֶּתוּב
כָּאֵלוֹ קַיִם עוֹלָם מָלֵא.

המשך מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת, שֶׁלֹּא יֹאמֶר אָדָם לַחֲבֵרוֹ אֲבֹא גָדוֹל
מֵאַבִּיךָ. וְשֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיָּנִין אוֹמְרִים, הֲרַבָּה רָשָׁיוֹת בַּשָּׁמַיִם.
וּלְהַגִּיד גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ כַּמָּה
מִטְבָּעוֹת בַּחוּתָם אֶחָד וְכֶלֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה, וּמִלָּךְ מַלְכֵי
הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טֹבֵעַ כָּל אָדָם בַּחוּתָמוֹ שֶׁל
אָדָם הָרֵאשׁוֹן וְאִין אֶחָד מֵהֶן דּוֹמָה לַחֲבֵרוֹ. לְפִיכָךְ כָּל
אֶחָד וְאֶחָד חַיֵּב לוֹמַר, בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם.

המשך מסכת סנהדרין פרק ד משנה ה

וְשָׁמָּה תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת, וְהֵלֵא כָּבֹר
נֶאֱמַר (ויקרא ה) וְהוּא עַד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם
לֹא יִגִּיד וְגו'. וְשָׁמָּה תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ לְחוּב בְּדָמוֹ
שֶׁל זֶה, וְהֵלֵא כָּבֹר נֶאֱמַר (משלי יא) וּבִאֲבֹד
רְשָׁעִים רָנָה

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו מסכתא דבחדש פרשה ח

כיצד נתנו עשרת הדברות? חמישה על לוח זה וחמישה על לוח זה. כתיב "אנכי ה' אלהיך" (שמות כ,ב) וכנגדו "לא תרצח" (שם יב), מגיד הכתוב שכל מי ששופך דם, מעלה עליו הכתוב כאלו ממעט בדמות המלך. **משל** למלך בשר ודם שנכנס למדינה והעמיד לו איקונוות [תמונות] ועשה לו צלמים [פסלים] וטבעו לו מטבעות. לאחר זמן כפו לו איקונוותיו, שברו לו צלמיו, ובטלו לו מטבעותיו, ומיעטו בדמותו של מלך. **כך** [הנמשל] כל מי שהוא שופך דמים, מעלה עליו הכתוב כאלו ממעט בדמות המלך, שנאמר: "שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם (בראשית ט,ו).

הרב יוסף דב סולובייצ'יק

האדם ועולמו, עמוד 37

ביהדות, אין חשיבותו של האדם נמדדת או נשקלת לפי ערך פעילותו בחברה, אלא לפי ערך אישיותו עצמה. וחז"ל הביעו בפירוש את דעתם על שום מה "נברא אדם יחידי", שהרי בריאת האדם נתגשמה בצורה אחרת לגמרי מאשר בריאתם של שאר ברואי עולם. בעוד שעל הברואים האחרים נאמר שנבראו יחד עם בני מינם ולא ביחידים (למשל בראשית א, כא ואילך) ורק האדם נברא יחידי.

הרב יוסף דב סולובייצ'יק

האדם ועולמו, עמוד 37

נשאלת אפוא השאלה: על שום מה לא נברא אף האדם בחבורת האנושות כולה "למינהו" (בראשית א, כא)?

תשובתם של חז"ל על שאלה זו גרמה למהפכה של ממש בפילוסופיה החברתית בזמנים הקדמונים. האדם נברא יחידי מפני שהוא עצמו בבחינת "עולם שלם". יצור מיקרו-קוסמי. יחיד הוא כל אדם בעולמו, מבודד, יחודי בחיותו ובתפוכות נפשו.